

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної
військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра мистецьких дисциплін та методик їх навчання

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи
Марія Боднар Марія БОДНАР
«29» серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

Спеціальність **014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**

Освітньо-професійна програма **Середня освіта (Музичне мистецтво).**

Хореографія

Робоча програма навчальної дисципліни «Виробнича (педагогічна) практика»
: для здобувачів вищої освіти з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за
спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Кременець, 2022.
14 с.

Розробник:

Дем'янчук Олександр Никанорович – професор кафедри мистецьких
дисциплін та методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-
педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, доктор педагогічних наук,
професор.

Робоча програма схвалена на засіданні кафедри мистецьких дисциплін та
методик їх навчання
Протокол № 1 від 29 серпня 2022 року

Завідувач кафедри

Інна РАТИНСЬКА

Вступ

В умовах державності України, становлення національної школи роль педагогічної практики у забезпеченні професійної готовності студентів до реалізації навчальної, виховної і розвивальної функцій музичного мистецтва як предмета в школі особливо зростає. Концепція нової української школи вимагає до корінної перебудови у формах і методах роботи вчителя, саме тому у системі підготовки вчителя важливе місце належить педагогічній практиці. Вона є зв'язуючою ланкою між теоретичним навчанням майбутніх вчителів та їх самостійною практичною діяльністю у закладах загальної середньої та позашкільної освіти, надає досвід педагогічної роботи.

***Ключові слова:** виробнича педагогічна практика, освітній процес, уроки музичного мистецтва, виховна робота, учні, здобувачі вищої освіти.*

Виробнича (педагогічна) практика здійснюється в умовах, максимально наближених до реальних. За період навчання здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти проходять практику двічі: у II семестрі першого року навчання і III семестрі випускного курсу, яка у підсумку триває 8 тижнів. Навчальна програма педагогічної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Музичне мистецтво). Хореографія.

Під час педагогічної практики поглиблюються і закріплюються знання студентів із методики музичного і хореографічного виховання школярів, психології, педагогіки, а також формуються вміння педагогічної співпраці в колективі, удосконалюються практичні навички. Студенти вчаться спостерігати й аналізувати уроки музичного мистецтва, творчо використовувати досвід кращих учителів школи, застосовувати сучасні технології, інноваційні методи і прийоми навчання як систему цілеспрямованих дій для організації пізнавальної і практичної діяльності учнів.

Головними умовами ефективності виробничої (педагогічної) практики є теоретична обґрунтованість, навчаючий і виховуючий характер, комплексний підхід до її змісту та організації, систематичність і наступність.

Метою виробничої (педагогічної) практики є закріплення у здобувачів умінь здійснювати поліхудожнє, музично-естетичне виховання в школі, здатності поєднувати теоретико-методичні знання з практичним навчанням учнів; забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності й оволодіння способами її організації, вміння

вирішувати конкретні методичні завдання відповідно до умов педагогічного процесу; виховання у студентів потреби систематично збагачувати свої знання і творчо застосовувати їх на практиці.

Визначена мета виробничої практики досягається через вирішення таких **основних завдань**:

- ✓ Забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних освітніх завдань;

- ✓ розвивати у практикантів уміння проводити уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчальної діяльності;

- ✓ формувати у студентів психологічну готовність до роботи у закладах освіти;

- ✓ виховувати стійкий інтерес і любов до професії вчителя;

- ✓ формувати в майбутніх учителів педагогічні вміння і навички, що сприяють розвиткові професійних якостей учителя, потреби в педагогічній самоосвіті;

- ✓ розвивати в практикантів уміння здійснювати виховну роботу.

Згідно з вимогами освітньо- професійної програми під час педагогічної практики здобувачі повинні оволодіти такими програмними компетентностями:

Інтегральна: Здатність здобувача розв'язувати складні освітні завдання та проблеми у галузі музично-педагогічної діяльності та в освітньому процесі, що передбачає проведення наукових досліджень у сфері інноваційних проблем з теорії та методики вивчення мистецтв у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Загальні:

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до співпраці, прояву лідерських якостей в команді, побудови сприятливого соціально-психологічного клімату в міжособистісній взаємодії на засадах взаємоповаги та толерантності.

ЗК 6. Здатність до самоосвіти та професійного розвитку; спроможність генерувати нові ідеї (креативність), виявляти ініціативність, оригінальність у професійній діяльності.

Фахові:

ФК 3. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливий психологічний клімат; враховувати педагогічні принципи, закономірності, форми та методи навчання при проектуванні та організації освітньої діяльності школярів.

ФК 9. Здатність методично правильно розробляти і практично втілювати авторські хореографічні композиції різноманітні за формою, жанром, виражальними засобами з використанням традиційних та інноваційних прийомів їх створення.

ФК 11. Здатність здійснювати репетиційну діяльність, ставити та розв'язувати професійні завдання, творчо співпрацювати з учасниками мистецьких колективів

ФК 12. Здатність здійснювати контроль, аналіз і оцінювання рівня навчальних досягнень кожного учня залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

ФК 13. Здатність ефективно проектувати і здійснювати професійну діяльність у закладах загальної середньої та позашкільної освіти, застосовуючи набуті теоретико-методичні знання і практичні вміння.

У результаті формування в майбутніх фахівців означених компетентностей набуваються наступні професійні уміння та навички (**програмні результати навчання**):

ПРН 4. Демонструвати знання спеціальної професійної термінології у процесі фахової діяльності.

ПРН 10. Демонструвати теоретико-методичні знання під час розв'язання балетмейстерсько-постановочних завдань у сфері хореографічного мистецтва.

ПРН 11. Реалізовувати інноваційні технології, оптимальні методики навчання для забезпечення якості шкільної мистецької освіти.

ПРН 12. Дотримуватися морально-етичних норм спілкування, взаємодіяти на комунікативному рівні з колегами, соціальними партнерами, учнями та їхніми батьками

ПРН 15. Здатність управляти освітнім процесом у закладах загальної середньої та позашкільної освіти, який є складним, непередбачуваним і потребує сучасних стратегічних підходів.

ПРН 16. Виявляти здатність до саморозвитку та самокорекції знань, моделювання індивідуальної освітньої траєкторії; відповідального ставлення до результатів власної педагогічної діяльності.

ПРН 18. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії, критично оцінювати особистісно-професійний потенціал.

Базою для проходження виробничої педагогічної практики здобувачів спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) є заклади загальної середньої та позашкільної освіти на вибір здобувача. На виробничу (педагогічну) практику відведено 16 кредитів ECTS (480 год.).

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна і заочна форми навчання
Кількість кредитів – 16 ECTS	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна
	Спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	
Змістових модулів 5	Освітньо-професійна програма Середня освіта (Музичне мистецтво). Хореографія	Рік підготовки:
		1, 2-й
Загальна кількість годин – 480		Семестр
		2, 3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи	Освітній рівень перший (бакалаврський)	Практичні
		Лабораторні
		Самостійна робота
		480 год.
		Вид контролю: диференційований залік – 2, 3-й семестр

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 0/ 100

для заочної форми навчання – 0/100

2. Організація виробничої (педагогічної) практики.

Виробничу (педагогічну) практику студенти проходять у закладах загальної середньої та позашкільної освіти двічі за період навчання протягом 8 тижнів.

Студенти зобов'язані виконувати правила внутрішнього трудового режиму ЗЗСО, підкорятися розпорядженням директора та інших осіб, які мають право інспектувати заклад освіти.

Перед початком практики проводиться настановча конференція, у ході якої студенти ознайомлюються з програмою практики, їм роз'яснюють мету практики, ставлять конкретні завдання, інформують про зміст діяльності під час проходження практики, форму звітності, критерії оцінювання тощо.

Режим роботи студентів під час практики визначається керівниками практики та правилами внутрішнього розпорядку бази практики.

Послідовність реалізації завдань виробничої (педагогічної) практики студент визначає в індивідуальному плані, який складається у перші дні практики, схвалюється керівником від бази практики.

Протягом практики практиканти ведуть щоденник педагогічних спостережень, у якому фіксують інформацію, необхідну для виконання завдань практики, висвітлюють хід їх виконання (згідно індивідуального плану проходження практики), в тому числі й роботу зі складання психолого-педагогічних характеристик, вивчення та аналізу ділової документації ЗЗСО та ЗПО, зокрема, документи планування та обліку роботи.

Матеріали щоденника використовують для звіту про виконану під час практики роботу.

Завершується практика підсумковою конференцією, у ході якої студенти звітують про свою роботу, дають узагальнений аналіз її результатів, обмінюються досвідом у формі презентації перебігу практики, обговорюють причини труднощів та висловлюють пропозиції щодо покращення практичної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

Права та обов'язки студентів-практикантів.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані до початку практики:

- своєчасно пройти медичний огляд та отримати допуск до роботи в закладах освіти;
- до початку практики одержати від керівника практики (відповідного підрозділу), керівників-методистів робочу програму практики, консультації

щодо оформлення всіх необхідних документів;

- одержати в керівника практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів і з'ясувати терміни їх здачі;

- вивчити правила охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії під час проходження практики:

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;

- нести відповідальність за виконану роботу;

- зібрати та опрацювати матеріали для написання звіту про проходження практики;

- своєчасно подати звітну документацію та захистити звіт про проходження практики.

Студенти-практиканти мають право:

- за наявності вакантних місць бути зарахованими на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам робочої програми практики. При цьому не менше 50 відсотків часу відводиться на загально професійну підготовку за програмою практики;

- повторного проходження практики у разі відсутності на базі практики з поважної причини за умови надання відповідних документів та за рішенням керівництва підрозділу закладу вищої освіти;

- на проходження практики за майбутнім місцем працевлаштування, якщо вони навчаються в академії за цільовим направленням;

- проходити практику, на випускному курсі, за майбутнім місцем працевлаштування (за умови представлення документів про своє працевлаштування після закінчення закладу вищої освіти).

Під час проходження даного виду практики майбутні педагоги виконують такі види робіт:

- ✓ ознайомлюються з освітнім закладом (бесіди з адміністрацією, вчителями, вивчають обладнання та оформлення кабінету, аналізують навчальний та виховний плани роботи, календарні та поурочні плани вчителів, плани гуртків та факультативів, плани виховної роботи вчителів;

- ✓ планують у своїх індивідуальних планах навчальну, методичну, виховну та дослідницьку роботу на час проходження педагогічної практики;

- ✓ ведуть педагогічний щоденник, у якому відповідно до індивідуального плану аналізують проведену навчальну, виховну, методичну та дослідницьку роботу;

- ✓ вивчають учнів класу, до якого прикріплені, знайомляться з оформленням класних журналів;

- ✓ ведуть спостереження за учнями під час уроків і позакласних виховних занять, проводять індивідуальні бесіди з учнями, батьками, вчителями;
- ✓ ознайомлюються з необхідною навчально-методичною літературою, добирають і виготовляють дидактичний і наочний матеріал;
- ✓ розробляють розгорнуті конспекти з відповідних тем, за якими проводять уроки;
- ✓ розробляють і організовують різні види позакласної музично-виховної роботи з учнями;
- ✓ виконують обов'язки помічника класного керівника.

У перший тиждень практикант ознайомлюється з базою практики, складає і затверджує індивідуальний план роботи, спостерігає уроки, музично-виховні заходи і активно долучається до усіх видів позакласної роботи. Протягом наступних тижнів студент проводить уроки музичного та хореографічного мистецтва, уроки інтегрованого курсу «Мистецтво» у 8-9 класах, гурткові заняття з хореографії, позакласні виховні заходи.

На заключному етапі практики студент оформляє звітну документацію, на підсумковій конференції доповідає про результати роботи.

За час практики кожен студент-практикант повинен провести навчальні заняття в різних класах згідно розкладу (1–9 класи). Хореографічну практику здобувачі можуть проходити у різних закладах позашкільної освіти, де є хореографічні гуртки.

Наприкінці практики магістрант оформляє звітну документацію, бере участь у педагогічній раді (чи виробничій нараді), присвяченій обговоренню підсумків виробничої (педагогічної) практики.

Після закінчення практики здобувач повинен здати відповідну документацію на кафедру мистецьких дисциплін та методик їх навчання або ж у відділ практики КОГПА ім. Тараса Шевченка для перевірки матеріалів.

Підсумком виробничої (педагогічної) практики є звітна конференція, яка проходить на кафедрі мистецьких дисциплін та методик їх навчання КОГПА ім. Тараса Шевченка за участі методиста та керівника відділу практики.

3. Програма виробничої (педагогічної) практики

Змістовий модуль I. Спостереження та аналіз освітньої діяльності

Тема 1. Організаційна робота

Участь у настановній конференції; знайомство із методистами з фаху;
Ознайомлення студентів із завданнями практики;
Повідомлення студентам, які документи вони зобов'язані подати в кінці практики;
Знайомство із базою практики;
Знайомство із внутрішнім розпорядком школи, розкладами уроків музики та дзвінків;
Знайомство із вчителем музики на базі практики та класними керівниками; Складання графіку проведення уроків;
Оформлення щоденника спостережень.

Самостійна робота: студенти самостійно ознайомлюються з правами та обов'язками студента-практиканта, метою та завданням практики, опрацьовують зразки оформлення документації, вивчають базу педагогічної практики, ознайомлюються із програмою з музичного виховання, документацією вчителя музики, теоретично готуються до написання конспектів уроку.

Змістовий модуль II. Практична діяльність майбутнього педагога

Тема 2. Навчально-практична робота

Консультації з вчителем музичного мистецтва та методистом щодо написання конспектів уроків;
Підготовка до проведення уроків; написання конспектів занять;
Підготовка музично-теоретичного матеріалу до проведення уроків;
Власне проведення уроків музичного мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво» та уроків хореографії і занять хореографічних гуртках;
Проведення позакласного музично-виховного заходу з фаху.

Самостійна робота: написання конспектів, проведення гурткового заняття та позакласних музичних заходів, опрацювання теоретичного та музично-дидактичного матеріалу, підготовка до самостійного проведення уроків, підбір матеріалу із слухання музики та вокально-хорової, хореографічної роботи, відповідно до теми.

Змістовий модуль III. Майбутній педагог, як організатор музично-виховної діяльності у закладах освіти

Тема3. Виховна робота

Консультації із методистом щодо виховної роботи; знайомство із класним керівником.

Підбір теми для виховної години та її проведення. Аналіз і оцінка за проведення виховної години.

Написання сценарію музично-виховного заходу та його проведення. Самоаналіз.

Самостійна робота: вивчення та аналіз планів виховної роботи школи та класних керівників базової школи, вивчення специфіки учнівського колективу, вивчення теоретичного матеріалу щодо проведення самостійної виховної та позакласної роботи, вечорів, диспутів, написання сценарію виховної години, підготовка до проведення виховної години та позакласного заходу.

Змістовий модуль IV. Методичні аспекти діяльності практиканта

Тема4. Методична робота

Опрацювання теоретичного матеріалу щодо методики проведення уроків музичного мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво», уроків хореографії і занять у хореографічних гуртках. Аналіз проведених уроків.

Вивчення схем написання документації.

Консультації з методистом по підготовці документації до звіту.

Самостійна робота: вивчення методичного забезпечення предмету музичного та хореографічного мистецтва, аналіз планів методичних об'єднань базової школи, спостереження та аналіз уроків мистецтва, занять з хореографії, опрацювання теоретичного матеріалу з методики проведення частин уроку з різних видів музичної діяльності, теоретична підготовка до проведення уроків, вивчення схем написання звітної документації.

Змістовий модуль V. Підсумкова конференція

Тема5. Захист педагогічної практики, залік

Консультації щодо оформлення документації.

Перевірка матеріалів виробничої (педагогічної) практики, підготовка до звітної конференції.

Підготовка й оформлення додаткових фото і відеоматеріалів; проведення звітної конференції.

Оцінювання практичних результатів навчання здобувачів-практикантів.

Самостійна робота: підготовка залікової документації до звітної конференції, виготовлення стінгазети.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістові модулі	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
	Самостійна робота	
1	2	3
Модуль1		
Змістовий модуль 1. Спостереження та аналіз освітньої діяльності	40	40
Змістовий модуль 2. Навчально-практична діяльність майбутнього педагога	280	280
Змістовий модуль 3. Майбутній педагог, як організатор музично-виховної діяльності у закладах освіти	100	100
Змістовий модуль 4. Методичні аспекти діяльності практиканта	50	50
Змістовий модуль 5. Підсумкова конференція	10	10
Усього годин	480	480

5. Розподіл балів, що присвоюються студентам за виконання програми педагогічної практики

Розподіл балів/Змістові модулі					
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ4	ЗМ5

Організаційна робота	Навчальна	Виховна робота	Методична робота	Документація,	Захист Педагогічної практики, залік	Сума
10	25	10	20	20	15	100

6. Методи навчання

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

а) За джерелом інформації:

- *Словесні:* пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи, практичні і дослідні роботи.

7. Форми і методи контролю

Керівник від бази практики організовує табельний облік проходження практики, контролює щоденну роботу студентів, переглядає зібрані ним матеріали.

Керівник практики від академії періодично контролює проходження практики, приймає заходи до забезпечення ефективного виконання студентами програми.

По закінченню практики студенти здають диференційований залік комісії, що призначається завідуючим кафедрою. В склад комісії входить завідувач кафедрою, викладач, що веде курс «Інноваційних технологій викладання інтегрованого курсу Мистецтво» і «Теорії, методики і практикуму роботи з дитячим хореографічним колективом», керівники практики від академії. Студенти на залік подають перевірений керівником звіт, підписаний відповідними особами, щоденник, конспекти залікових уроків, виховних заходів, занять гуртка.

Основні показники оцінки практики: усна відповідь студента, якість звіту, відгук керівника практики від інституту та бази. Якщо оцінка по практиці не задовільна, студент повинен ще раз пройти практику в повному обсязі.

8. Критерії оцінювання діяльності студентів під час проходження переддипломної педагогічної практики.

За шкалою ECTS	За національною системою	За 100-ю шкалою
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C	Добре	75-81
B	Задовільно	67-74
F	Задовільно	60-66
FX	Незадовільно	35-59
X	Незадовільно	0-34

Опис критеріїв оцінювання роботи студентів у період практики

Оцінка навчальної, позакласної і виховної роботи визначається відповідно до таких критеріїв:

- **«Відмінно»**— усі види робіт проведені на високому навчально-методичному та ідейно-виховному рівні. Раціонально застосовувались різні методи навчання, прийоми організації та активізації діяльності учнів;
- **«Добре»**— навчальна, позакласна та виховна робота була і організована на достатньому рівні. Недостатньо ефективно вирішувались окремі завдання практики, були незначні помилки в побудові і проведенні уроків та заходів;
- **«Задовільно»**— студент під час педагогічної практики недостатньо ефективно використовував методи та прийоми навчання, слабо активізував діяльність учнів, не завжди знаходив з учнями спільну мову, під час аналізу занять або заходів не бачив своїх помилок і недоліків, недбало підготував документацію з планування та звітності;
- **«Незадовільно»** — під час педагогічної практики студент систематично допускався суттєвих помилок у відборі методів і засобів музичної діяльності навчальних і виховних завдань, не забезпечувалась належна дисципліна учнів, студент виявив суттєві прогалини в знаннях психолого-педагогічної теорії, некритично, безвідповідально ставився до своїх обов'язків.

Підсумки практики підводяться під час захисту навчально-педагогічної практики, де враховується не тільки якість виконання індивідуального плану, але й дисциплінованість, організованість, ініціатива, творчість студента, його педагогічні здібності, бажання надати допомогу педагогічному колективу.

9. Рекомендована література

Базова

1. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч-метод. посібник. Миколаїв: Іліон, 2018. Ч. 1. 404 с.
2. Аристова Л. С. Методика музичного навчання та виховання : навч-метод. посібник. Миколаїв: Іліон, 2021. Ч. 2. 444 с.
3. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: метод. посіб. Тернопіль: Навч.книга «Богдан», 2003. 104 с.
4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1392. *Урядовий кур'єр*. № 19. 2012. (01.02.2012). С. 2.
5. Кондратова Л. Г. Музичне мистецтво :календарне планування уроків (для 1–7 класів).Тернопіль: Навчальна книга «Богдан».
6. Кондратова Л. Г. Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 2кл. закл. заг. сер. осв. Тернопіль: Навчальна книга«Богдан».2019.152 с.
7. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей. Видання друге, доопрацьоване : навч. посіб. для вищ. навч. закл. культ. і мист. I–II рівнів акред. У 2-х част.Ч.1. Вінниця: Нова книга, 2007. 216 с.
8. Масол Л. М. Мистецтво : підруч. для 10 (11) кл. закладів заг. серед. освіти. К.: Видавничийдім«Освіта»,2018.224с.
9. Масол Л. М. Мистецтво : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Х. :ФОЛЮ,2016.240с.
10. Масол Л. М. Мистецтво : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Видавничий дім«Освіта»,2017.224 с.
11. Масол Л. М. Підготовка вчителів до поліхудожнього виховання учнів (теоретичні підходи й експериментальний досвід). *Мистецтво та освіта*. Київ,2009.№ 2. С.2–6.
12. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посіб. для вчит. / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І.В. Руденко. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
13. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія. К.: Промінь,2006.432с.
14. Мистецтво: навчальна програма для 5–9 класів / уклад. О. Гайдамака, О. Коваленко, Л. Масол, Г. Сотська таін.Київ,2017.42с.

Допоміжна

1. Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки:

- посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Дрогобич: Коло, 2003. 528 с.
2. Гайдамака О. В. Поліхудожнє виховання молодших школярів на уроках предметів естетичного циклу: автореф. дис. канд. пед. наук. Київ, 2016. 22 с.
 3. Нова українська школа: порадник для вчителя / за ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
 4. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти : [підручник]. Кіровоград : РВВКДПУ ім. В. Винниченка, 2014. 528 с.
 5. Шевченко І. Л., Бродський Г. Л. Взаємодія мистецтв як фактор підготовки педагога-музиканта поліхудожнього профілю. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград: РВВКДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 139. С. 124–127.
 6. Шевченко Ю. А. Підготовка майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Черкаси, 2010. 18 с.
 7. Шинкаренко А. І. Урок музики як урок мистецтва. *Початкова школа*. Київ, 1996, №4.
 8. Шинкаренко А. І., Бондаренко Н. Є. Музичне сприймання: теоретичний та методичний аспекти: хрестоматійний посібник. Кременець: ВЦ КОГПП ім. Тараса Шевченка, 2011. 403 с.
 9. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка: підручник. К.: ДАКККіМ, 2005. 271 с.
 10. Щолокова О. П. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. пр. Ред. кол. О. П. Щолокова та ін. К. НПУ, 2000.

10. Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>.
2. Науково-методичний журнал «Мистецтво та освіта». URL: <http://artedu.com.ua>.
3. Типові освітні програми 2–11 кл. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv>.
4. Навчальні програми 1–4 кл. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.
5. Навчальні програми 5–9 кл. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>.